

Акценти

Адрес на редакцията: гр. Казанлък, бул. „Розова долина“ 100, офис 8 (срещу Митницата)

ВЪВЕЖДАНЕТО НА ЕЛЕКТРОННИ ВАУЧЕРИ ЗА ХРАНА В „АРСЕНАЛ“ СЕ ОЧАКВА ОТ 1 АПРИЛ

От 1 април се очаква в „Арсенал“ да бъдат въведени ваучери за храна на електронен носител. Съгласно измененията в Закона за корпоративното подоходно облагане, които са в сила от 1 януари 2024 година, се преминава от хартиени ваучери за храна към такива, в електронен вариант. Предвиден е и преходен период, който е до 30 юни т.г., като след тази дата, от 1 юли 2024 г., предоставянето на ваучери за храна ще става само на електронен носител.

В съответствие със законовите разпоредби, в най-голямото машиностроително предприятие в България – „Арсенал“, вече върви техническа организация на този процес. Представители на фирменото ръководство са провели среща с представители на съответния оператор на ваучери за храна. Уточнява се всеки детайл по предоставянето на социалната придобивка, така че работещите в дружеството да бъдат максимално улеснени

при преминаването към дигитализация, каза за в. „Трибуна Арсенал“ Янко Костадинов, директор „Финанси и икономика“ на „Арсенал“ АД. Желанието е да бъдат облекчени работниците и служителите при получаването на електронните носители и тяхното ползване в ежедневието. За арсеналци ваучерите за храна се запазват в максималния им размер от 200 лева месечно.

На стр. 2

ФОНДАЦИЯ „АЛТЕРНАТИВАТА НА ГРАЖДАНЕТЕ ЗА КАЗАНЛЪК“ С ДАРЕНИЕ ЗА РОДИЛНОТО ОТДЕЛЕНИЕ В КАЗАНЛЪШКАТА БОЛНИЦА

Общинските съветници от „Алтернативата на гражданите“ в ОбС-Казанлък

и юристът Иван Иванов засвидетелстваха почит и признание към работата на

21 януари – Денят на родилната помощ. Инж. Чучумишев подари огромен букет на управителя на болницата д-р Кети Маналова-Владкова, а на всеки от дежурните в отделението той поднесе цветя и красива кошница за почерпка на целия колектив. Владимир Чучумишев връчи поздравителен адрес от името на общинските съветници от „Алтернативата на гражданите“ и от основателя и ръководителя на Коалицията инж. Николай Ибушев. В него се казва: „В Деня на родилната помощ изразяваме нашата дълбока признателност към всички вас. Благодарение на вашите грижи и всеотдайност на бял свят се появяват прекрасни деца, които зареждат живота с радост и смисъл.“

На стр. 2

Арсеналци: Димитрина Димова ЖИВЯХМЕ В БУРНИ ВРЕМЕНА, СЪЗДАДОХМЕ ПРИЯТЕЛСТВА ЗАВИНАГИ

Тя е от първите синдикални активисти на „Подкрепа“ в „Арсенал“. Влиза в току-що учредената структура на новия синдикат съвсем млада, изпълнена с енергията на промяната, която жадуват поколения българи. И до днес Димитрина Димова е сред знаковите лица на Фирмената синдикална организация на КТ „Подкрепа“ в казанлъшката оръжейница.

На стр. 7

Инж. Владимир Чучумишев поздравява екипа за празника

инж. Владимир Чучумишев, председател на групата съветници, д-р Петя Папазо-

екипа на АГ-отделението в МБАЛ „Д-р Христо Стамболски“ – Казанлък, по случай

Препоръчайте Идънред и може да спечелите до 1000 лв.

- Намерете компания, която би се възползвала от продуктите на Идънред България;
- Попълнете формуляра на нашия сайт;
- Ако компанията стане наш клиент, ще получите награда.

Сканирайте QR кода или посетете www.edenred.bg/sluzhiteli/preporachay-kompaniya/ и участвайте!

Edenred

Идънред България е оператор на ваучери за храна и лидер в предлатените корпоративни решения за служители. Ново! Размерът на ваучерите за храна до 200 лв. на служителя на месец беше фиксиран в ЗКПО.

За резервации в ресторант „Орешака“: 0700 70 717, www.oreshaka-bg.com

Ресторант Орешака Казанлък

Valentine's day

Приятелни на Ресторант „Орешака“, започвайте при нас на 14 февруари заедно да празнуваме Свети Валентин или Трифон Зарезан, магията на ЛЮБОВТА или ВИНОТО!

14 февруари 2024

ФОНДАЦИЯ „АЛТЕРНАТИВАТА НА ГРАЖДАНИТЕ ЗА КАЗАНЛЪК“...

Продължава от стр. 1

Няма нищо по-велико от това да си посредник в най-благоговената мисия". По случай празника „Алтернативата на гражданите“ направих

ществено-полезна дейност в различни сфери като образование, здравеопазване, култура, в помощ на нуждаещи се граждани, подкрепя за таланти млади хора, патриотични, родолюбиви, спортни и други инициативи.

местни избори в община Казанлък бе обявена идеята за учредяване на Фондация „Алтернативата на гражданите за Казанлък“. Това вече е факт и Фондацията изпълнява мисията си.

Д-р Кети Маналова-Владкова благодари на „Алтернативата на гражданите“ и лично на инж. Николай Ибушев като ръководител на непартийната формация и председател на Управителния съвет на Фондацията. Тя подчерта, че все повече казанлъчани предпочитат децата им да се раждат в общинската болница в града, че екипът е съставен от професионалисти и най-важното – от отдадени на работата си хора, чийто живот, на практика, преминава в болницата. АГ-отделението има седем лекари – това са д-р Ивана Нихтянова, завеждащ-отделението, дългогодишните акушер-гинеколози д-р Тодор Гаргов и д-р Нино Нейков, д-р Станимира Башева, която е майка на 3 деца и е прекратила майчинството си по-рано, за да се върне на работа, д-р Златка Иванова, която има 25 години стаж по специалността, и специалистите д-р Вилдан Сиракова и д-р Елена Гарсау. Старша акушерка е Гергана Петкова, която има пет години професионален опит, а от няколко месеца е в това отделение. Тя е и опера-

ционна акушерка. Общо 7 са акушерките в отделението и 5 са медицинските сестри. Тук, както и в останалите болнични отделения, винаги е осигурено 24-часово дежурство от екип от специалисти, непрекъснато се поддържа връзка с детското отделение, с отделението за анестезиология и реанимация, кръвна банка, хирургия и т.н. Операционният блок и родилна зала са обновени и разполагат със съвременно оборудване.

„Общинската болница в Казанлък е една жива болница. В нея работят всеотдайни хора и много добри специалисти. Стремим се непрекъснато да обновяваме базата и медицинската апаратура, работим по много проекти за модернизация на техниката в отделенията, - каза д-р Маналова. - Болницата има акредитация като база за специалисти и изграждането на млади специалисти по 8 специалности, една от които е „Акушерство и гинекология“. Само за последните

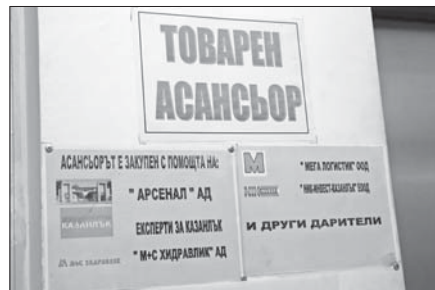
пет години с нови 3D-ехографа са оборудвани детското отделение, отделението по гастроентерология и кардиологичното отделение. Предстои нов ехограф

От ляво надясно: д-р Кети Маналова, д-р Станимира Башева, д-р Златка Иванова

дарение в размер на 5000 лева за родилното отделение на казанлъшката общинска болница. Дарението е първото за тази година от Фондация „Алтернативата на гражданите за Казанлък“ и е едно от първите след учредяването на Фондацията. Тя бе създадена за развиване на об-

за пореден мандат в местния парламент на Казанлък общинските съветници от Коалиция „Алтернативата на гражданите“ работят напълно безвъзмездно, като даряват своите възнаграждения за каузи в полза на цялото общество. На последните

„Алтернативата на гражданите“, наследник на „Експерти за Казанлък“, и „Арсенал“ са сред дарителите на болницата в Казанлък

да бъде закупен и за родилното отделение. И в допълнение – в нашата болница не се иска допълнение от пациентите. Най-важното за нас е да се грижим за здравето на хората, които избират нашето лечебно заведение, и да създаваме условия, с които да привличаме нови кадри“.

През 2023 година в родилното отделение на МБАЛ „Д-р Христо Стамболски“ - Казанлък, са се появили на бял свят 363 деца, от които 184 момчета и 179 момичета. От началото на 2024 година до 21 януари са проплакали 17 бейбета.

Юлия Младенова

ВЪВЕЖДАНЕТО НА ЕЛЕКТРОННИ ВАУЧЕРИ ЗА ХРАНА...

Продължава от стр. 1

Техническо време за организация на дейността е необходимо и на операторите на ваучери за храна, и на магазините и търговските обекти, които са приемали хартиени ваучери и за напред ще приемат ваучери на електронен носител.

Двете големи вериги Kaufland и „Лидл България“ обявиха, че дигитални ваучери за храна ще бъдат приемани във всички магазини поетапно, след сключване на съответните договори с

операторите на ваучери и осигуряване на необходимата техническа обезпеченост. Към момента се приемат хартиени ваучери.

По информация от Асоциацията на операторите на ваучери за храна в България, работодателите ще могат да дадат на служителите си необлагаеми средства за храна под формата на ваучери за

Дигиталните ваучери ще важат изцяло след 30 юни 2024 г.

общо 1.6 млрд. лева. Според условията на наредбата, касаеща дейността, ваучерите не могат да бъдат ползвани за покупка на вино, спиртни напитки, тютюневи изделия. Не могат да се ползват и за терглене на пари в брой или замяната им срещу пари.

За потребителите новият носител ще бъде улеснение, а за работодателите тази стъпка допълнително

ще облекчи административното обслужване в съответната компания. Едно от безспорните предимства е в това, че ще може да се пазарува до общата разрешена сума, но няма ограничение за минимална стойност на покупката, както е при хартиените ваучери. Остатъкът от сумата ще се съхранява в пластиката. Всяка пластика ще бъде защитена с ПИН код, който ще бъде достъпен само за нейния притежател. Ако картата носител бъде изгубена, тя ще може да бъде блокирана и да бъде издадена нова.

Юлия Младенова

„НАШЕНЦИ“ С ПЪРВО МЯСТО В МЕЖДУНАРОДЕН ФОЛКЛОРЕН ФЕСТИВАЛ

Мъжката фолклорна певческа група „Нашенци“ от град Крън спечели първо място и вдигна купата на победителя в международен фолклорен фестивал, който се проведе в Полша. За да се осъществи участието на

група „Нашенци“, заслуга имат общинските съветници от групата „Алтернативата на гражданите“, които дариха средства в размер на 2000 лева. С тях изпълнителите осигуриха пътуването си до Полша.

Завръщайки се от конкурса, „Нашенци“ изказват своята благодарност на „Алтернативата на гражданите“ за оказаната подкрепа. Те благодарят още на читалищното настоятелство на НЧ „Цвятко Радойнов – 1885“ и на ръководството на ЦИОФФ в България в лицето на Емил Павлов и регионалния представител на организацията Цветан Цачев, който е художествен ръководител на ансамбъл „Искра“ в Казанлък.

„И накрая, но не на последно място, искам да благодаря на целия колектив на групата за усърдието, търпението, активните репетиции през ден до късни часове и най-вече за завидния ентузиазъм, с който успяхме да предадем на участниците от другите

държави емоцията, богатството и необятния дух на българския фолклор“, пише веднага след спечелване на първото място, на купата и почетния плакет Димитър Димитров от певческа група „Нашенци“, прославила Крън зад границите на България.

Юлия Младенова

РУСЕНСКИЯТ АРТИЛЕРИЙСКИ АРСЕНАЛ 1878-1891

От 146-годишната история на „Арсенал“ 100 години са на територията на Казанлък. До установяването му тук през 1924 г. предприятието се е намирало в Русе, след това в София.

„Арсенал“ означава **склад и/или фабрика за оръжия и мунитии**. Преносното значение на думата е **средства за побеждаване**.

Българската земска войска

След Освободителната война, 1877-78 г., пред страната ни стояла задачата да си създаде собст-

Части от Българската земска войска, 1878

вени въоръжени сили. Препятствията били огромни – нямало военна продукция, финансовите средства и ресурсите били крайно ограничени.

С руска помощ била създадена **Българска земска войска**. Това станало много бързо, тъй като според Берлинския договор, 1878, руското военно присъствие в България не можело да надвишава 9 месеца. Задачата на войската била да „поддържа спокойствието, реда и безопасността в страната“, след което да функционира като постоянна наборна армия.

Общата ѝ численост била 31 400 души, състояла се от 29 пехотни дружини, 7 артилерийски батареи, 6 конни сотни и 2 сапьорни роти. Към нея били зачислени и 2400 руски военнослужещи. Един от началниците ѝ бил генерал-майор Пьотр Паренсов – първият български военен министър.

Земската войска била снабдена с въоръжение, облекло и снаряжение, но голямата част от оръжието, повредено във войната, се нуждаело от ремонт.

Руската подвижна работилница № 3

Работилницата включвала артилерийско и оръжейно отделение и лаборатория. През м. юни 1878 г. от Свищов тя била преместена в **Русе** – в изоставени турски гробища, а според някои сведения – на територията на кораборемонтния турски арсенал. Съставът ѝ бил от 450 души – офицери, оръжейници, чиновници, шло-сери, ковачи, дърводелци, стругари. Разполагала с много машини, инструменти, резервни части и материали.

Ген. Симеон Ванков

Благодарение на княз **Александър Дондуков-Корсаков** – императорски комисар в България, и **ген. Едуард Тотлебен** – главнокомандващ на Действащата руска армия на Балканския полуостров, Руската подвижна работилница № 3 била оставена на България **безвъзмездно** – с условие в нея да се извършват и всички поправки на оръжие на руските войски до изтеглянето им от страната.

Рождената дата на „Арсенал“

През 1983 г. ръководството на МК „Фридрих Ен-

гел“, със специално писмо, се обръща към Централния военен архив – ЦВА, гр. Велико Търново, с молба да бъде установена рождената дата на предприятието. Ползвайки архива и на Министерството на народната отбрана, ЦВА дава следния отговор: „Рождената дата на предприятието е **между 13 юли 1878 г.**, когато е направено предложението за подвижната работилница № 3 да остане за България, и **18 септември 1878 г.**, когато се съобщава, че е разрешено тя да остане в България и е преминала на подчинение на началника на артилерията на Българската земска войска“.

Основоположник на отбранителната промишленост в България

Така, на основата на материалната база, опита и кадрите на Работилница № 3, с Указ № 1 от 8 юли 1878 г. на княз Дондуков, е създаден предшественикът на днешния „Арсенал“ – **Русенският артилерийски арсенал – първото военно-промишлено предприятие в България**, поставило началото на оръжейната и индустрия. Основната му задача била да се грижи за ремонта и поддържането на артилерийското и стрелково оръжие в българската войска и да изработва резерв-

ни части за него.

Русенският арсенал укрепвал бързо: били разкрити редица работилници – механична, железарска, ковашка, леярна, дърводелска, бояджийска и сарашка; доставени били нови машини и съоръжения; обучавани били майстори по оръжейното дело. Била учредена техническа библиотека от 460 тома, повечето доставени от Русия. Част от нея днес се

Русенският артилерийски арсенал, 1878

съхранява в библиотека „Искра“ – Казанлък.

В началото на 1885 г. в Арсенала работели 232-ма души. Били обособени три отдела – артилерийски, оръжеен и за боеприпаси. Артилерийска обсадна рота се грижела за охраната му. Тъй като при куршумите бил даван голям брак, била създадена **Химическа лаборатория, първата в страната** – за изследване качествата на материалите.

Работното време било **10 часа**. Работниците се подчинявали на началника на Арсенала **само на територията на предприятието**. В РАА имало **само 1 фелдшер**, той завеждал лазарета и оказвал първа медицинска помощ. Три пъти седмично болните били прегледвани от военен лекар.

За празник на Русенския арсенал бил определен **21 май – Св. Св. Константин и Елена**. За пръв път, с молебен и закуска, той е отбелязван през 1886 година.

Първият началник българин на РАА

Първите ръководители на Русенския арсенал били руски специалисти. Първият началник българин, от 1884 г. до 1886 г., е **ген. Симеон Ванков** – първият българин в страната **артилерийски инженер**, рядко културен и образован човек, завършил Михайловската артилерийска академия в Санкт Петербург, владеещ 7 езика. „**Храм на техниката в цяла България**“, – така Ванков наричал Арсенала. През 1885 г. в Русе той създава **първото българско техническо дружество**

, на което бил и първият председател.

През 1884 г. княз **Александър Батенберг** посетил **Русенския арсенал** и останал извънредно доволен. С височайша заповед той изказал благодарност на всички офицери, подофицери, служители и работници, а кап. Ванков бил награден с орден „За заслуга“.

Впоследствие, заради активната му позиция против режима на княз Батенберг и заради това, че бил ярък русофил, Симеон Ванков бил арестуван. Той избягал от затвора и емигрирал в Русия, където заемал важни постове в руската армия и в народното стопанство. Става професор, носител е на много ордени и медали. Умира през 1937 г., погребан е с големи почести в Москва.

Сръбско-българската война, 1885

Голяма роля за бляскавата българска победа в тази война имал Русенският арсенал. В него били ремонтирани 3000 Крнки, 5000 Бердани, 3500 Мартини, 800 артилерийски саби, 20 обсадни оръдия. Изработени били 750 саби и 200 ножа, 600 кавалерийски седла и др. За фронта пътно и сформираният в Арсенала, **за първи път в страната, Летучий артилерийски парк** – бързо подвижен отряд от 60 до 100 специални коли за подвоз на артилерийски системи. Арсеналът, заедно с флота, който бил под негово командване, имал заслуги и за окомплектоването на Софийската подвижна оръжейна работилница.

След войната Русенският арсенал поел ремонта на цялото повредено оръжие на войската. Работата непрекъснато се увеличавала, внасяло се ново оборудване от чужбина. Към 1887 г. той се утвърдил като надежден **ремонтно-производствен център**.

Арсеналът – център за обучение на оръжейниците

Почти всички ръководни кадри в Русенския ар-

Стругаро-фрезовата работилница, 1879

сенал били завършили оръжейни школи в Русия. Българските специалисти били недостатъчни, затова на служба останали много руски специалисти. За своите нужди и за нуждите на войската Арсеналът започнал ежегодно да провежда **курсове за обучение на оръжейниците**. Офицерите били изпращани за 4 месеца да се обучават в Русенския арсенал. Той се превърнал в **Център за обучение на оръжейниците**. Така в предприятието започнали да се създават традиции в образованието и квалификацията – в него израснали голям брой квалифицирани работници и специалисти.

Закриване на Русенския артилерийски арсенал

От **1 януари 1891 г.**, заради реорганизация във войската, с княжески Указ №178 от 3 декември 1890 г., Русенският артилерийски арсенал бил закрит. Помещенията на брега на Дунава трябвало да бъдат освободени за нуждите на Дунавския флот.

Оборудването, лабораторията, документацията и 30 души от ръководния и техническия персонал били преместени в София – в **Софийския артилерийски склад**, създаден през 1888 г., за да се грижи за артилерийското и пехотното оръжие, изработването на резервни части за него, боеприпаси и др. Складът се намирал в живописната местност Курубаглар, дн. кв. „Лозенец“, където растели орежи, вишни, сливи, диви круши. До 1894 г. единствената двигателна сила в него била една парна машина, доставена от Швейцария.

Мария Рашкова

РЕМОНТЪТ НА ПАМЕТНИКА НЕ ПРЕЧИ НА ТРЕТИ МАРТ

"Разговори или намерения за унищожаване, увреждане, преместване, демонтиране, разглобяване или събаряне на Паметника на свободата няма и никога не е имало", категоричен е д-р Чавдар Ангелов, директор на Национален парк-музей „Шипка-Бузлуджа“.

„Паметникът на свободата на връх Шипка и тази година ще посрещне хиляди български патриоти в деня на националния празник 3-и март. Няма причина това да не стане, въпреки спекулациите в публичното пространство, последвали обявяването на обществените поръчки за ремонти и строителен надзор в края на 2023 г.“, твърди директорът на Национален парк-музей

Д-р Чавдар Ангелов

(НПМ) „Шипка-Бузлуджа“ д-р Чавдар Ангелов. Изключение той допуска единствено, ако до момента има избран изпълнител, подписан е договор и дейностите са стартирали. Но това, според него, е по-скоро нереално. „Дори монументът да е в ремонт, на Шипка има достатъчно паметни места, които българите могат да почетат“, допълва той. Община Казанлък, като домакин на празничните събитията на връха тази година, също вече работи по организацията.

„Разговори или намерения за унищожаване, увреждане, преместване, демонтиране, разглобяване или събаряне на Паметника на свободата няма и никога не е имало“, каза за в. „Трибуна Арсенал“ д-р Ангелов. В момента тече процедура по набирането на кандидати за неговата реставрация и консервация, както и за независим строителен надзор, който е задължителен.

Казанлъчани пред Паметника, сн. от архива на Петя Големанова

Стойността на обявените дейности е 14 млн. 226 хил. лв. за строително-монтажни работи без ДДС и 180 хил. лв. за надзор. В общата сума са вклю-

чени и 20% непредвидени разходи. Сумата е изчислена на база редица законови процедури, които музеят извървява в продължение на 7 години. Свършеното, заедно с Министерството на културата, с редица държавни органи и с Община Казанлък, показва, че ремонтът на Паметника на

свободата е необходим и никога не е против това, категоричен е д-р Ангелов.

Срокът за извършване на ремонта е максимум 3 години. „Той е такъв заради метеорологичната обстановка на Шипка, която реално дава възможност годишно там да се работи само през летните месеци. По преценка на изпълнителя, срокът може да бъде и по-малък“, пояснява директорът на НПМ „Шипка-Бузлуджа“, уточнявайки, че коментираното „дълго“ затваряне на обекта е базирано на изискванията на закона, който не допуска външни хора в който и да е строителен обект. Д-р Ангелов се връща към хронологията, тъй като точно в нея е отговорът на въпроса: защо точно сега се тръгва към реалните строителни дейности, в което някои среди съзират необосновани, според ръководството на музея, политически мотиви.

Важно е да се отбележи, че всички хронологични действия, свързани с ремонта на Паметника на свободата, са съгласувани и одобрени от съответните институции.

2015 г.: Паметникът няма Акт за собственост

При встъпването си в длъжност, след поискана от него проверка от Министерството на културата за състоянието на паметника, д-р Ангелов разбира, че в документацията има липси, които трябва да се попълнят. Инспекторът по опазване на културното наследство му дава указания: да предприеме действия за получаване на Акт за собственост; да направи цялостно проучване на състоянието на паметника и да изработи Проект за реставрация и консервация, заедно с околното пространство.

Така музеят се сдобива с Акт

за собственост, а през 2018 г. паметникът е нанесен на Кадастралната карта. Преди това е направено геодезическо заснемане на всички паметни места, на сградите и инфраструктурата в парк-музея. От същата година Паметникът на свободата има Технически паспорт. Тъй като обектът е в землището на гр. Шипка, през 2019 г. е вписан в регистрите на Община Казанлък. Тогава е ремонтирана фигурата на лъва от северната фасада. Същата година стартира и работата по изработването на предварително проучване и задание за проектиране реставрацията и консервацията на целия паметник.

През април 2020 г. падат три камъка от фасадата

Каменните блокове, по 30-40 кг всеки, падат на плочника пред Костницата. Експертна-

Връх Свети Никола преди построяването на Паметника, сн. от архива на Петя Големанова

та комисия от Инспектората за опазване на културното наследство е категорична: нужни са спешни мерки по укрепване на пострадалите участъци и цялостен проект за реставрация и консервация на монумента, на което НПМ отговаря с План за действие. Кметът на Казанлък Галина Стоянова издава заповед за конструктивно обследване,

пълно архитектурно и фотограметрично заснемане на Паметника и на база резултатите – възлагане на проект за ремонт.

Паметникът е ограден

След инцидента паметникът е ограден, но това не спира достъпа до него. Само през 2023 г. той е посетен от над 72 000 души. От 2020 г. се гради скеле, което ще се ползва и при бъдещия основен ремонт. Тогава е получена и визата за проектиране, а музеят пуска обществена поръчка за техническо обследване на фасадата и изработка на идеен и работен проект за реставрация и консервация. Договорът с избора на изпълнителя е сключен-

на 17 февруари 2021 г. След седем месеца НПМ „Шип-

ка-Бузлуджа“ има техническо обследване.

Строежът на Паметника - 1930 г., сн. от архива на Петя Големанова

ка-Бузлуджа“ има техническо обследване. През ноември с. г. е готов Идеиният проект за ремонт, включващ архитектурна и конструктивна част, електрообзавеждане, интериор, отопление, вентилация, климатизация, планове за пожарна безопасност и управление на строителните отпадъци. Работният проект, описващ всички предстоящи дейности, вкл. благоустройството и оформянето на прилежаща-

реставрацията и консервацията. Разрешението за строеж Община Казанлък е от 30 октомври миналата година. На 1 декември обществените поръчки за строителство и надзор стартират.

Според д-р Чавдар Ангелов, строителството няма да е лесно и просто.

Затова заложеният срок за набиране на кандидати е по-дълъг – за да може повече фирми да се запознаят с проекта и съвместяването между тях да е качествено. Той припомня, че Паметникът е културно наследство – затова дейностите са специфични. Коментираното в пространството фигуриране, например, изисква: почистване на старите fugи, полагане на нови със специална смес, съхнене, инжектиране на специално вещество, с което да се предотвратят конденз и влага... и едва тогава, запечатване. Всичко това – върху 8300 линейни метра по целия монумент, изложен на големи температурни амплитуди, силен вятър, дъждове и мъгли. Паметникът ще придобие съвсем нов вид и отцвете. Експозициите ще се оформят в специални скъпи климатизирани витрини, с цел защита от атмосферните условия, тъй като вътре няма да се отоплява.

Паметникът на свободата – символ на единението

Д-р Чавдар Ангелов припомня, че това е единственият паметник в България, изграден по решение на Учредителното народно събрание в Търново от 13 април 1879 г., и че въпросът тук е държавнически. Изборът на мястото не е случаен. Той трябва да обедини духовно българите от двете страни на Балкана. В решението натезжава и позицията на българските опълченци. Основният камък е положен на 22 август 1922 г., изграждането завършва през 1930 г. Средствата за строителството са събрани с доброволни дарения от целия български народ. През 1934 г. Памет-

Трети март

никът на свободата е тържествено открит от цар Борис III. Автори на монумента са арх. Атанас Донков и скулпторът Александър Андреев, който, заедно с Кирил Шиваров изпълнява фигурата на лъва. Фигурата е от месинг и е отлята през 1929 г. в Софийския артилерийски арсенал – тогава клон на Военната фабрика в Казанлък.

2023 г. – подготовката е на финала

През 2023 г. ръководството на музея, който стопанисва

Диана Рамналиева

„АРСЕНАЛ“ АД - Казанлък**Предлага работа**

В заводите на дружеството в Казанлък и Мъглиж и в новия си завод в Стара Загора

Средна работна заплата над 2200 лева, допълнителни стимули, широка гама социални придобивки

Средната работна заплата в Завод 3 и Завод 4 на „Арсенал“ АД е над 2450 лева. За всички новопостъпили в тези заводи се предоставят допълнителни финансови стимули

Търсят се:

- * Конструктори
- * Инженери - производство
- * Електромонтьори
- * Машинни монтьори
- * Машинни оператори ММ с ЦПУ
- * Монтьори поддръжка инсталации и оборудване
- * Настройчици ММ с ЦПУ
- * Окачествители, производствен контрол
- * Стругари
- * Фрезисти
- * Шлайфисти
- * Шлосери

Свободните работни позиции могат да се видят на фирмения сайт:

<https://www.arsenal-bg.com/jobs> Желаете да кандидатстват за позициите могат да изтеглят документи от сайта на „Арсенал“ АД www.arsenal-bg.com/kadri, да ги получат от **Офис № 1 „Пропуски“ на Централния портал в гр. Казанлък от 07.00 до 17.00 часа** или от **Офиса в гр. Стара Загора, намиращ се на бул. „Цар Симеон Велики“ № 118**. Попълнените документи могат да бъдат изпратени на електронен адрес: kadri@arsenal-bg.com, да бъдат подадени в **град Казанлък, бул. „Розова долина“ № 100 - Офис № 4**, или в **Офиса в гр. Стара Загора, бул. „Цар Симеон Велики“ № 118**.

Работно време на Офис № 4 в Казанлък: **всеки работен ден**.
Работно време на Офиса в Стара Загора: **всеки работен ден от 9.00 до 18.00 часа, в събота – от 10.00 до 14.00 часа**.

Тел. за контакти: +359 882 987799, +359 882 987754,

+359 431 57 747, +359 431 57 072;

E-mail: kadri@arsenal-bg.com

**„АРСЕНАЛ“ АД
Казанлък****Търси да назначи**

- Инженер-конструктор - Машинен инженер;
- Инженер - Ремонт на машини и оборудване;
- Електроинженер - КИП и А;
- Инженер - Хидравлика и пневматика;
- Инженер - Автоматизация на производството;
- Инженер - Химик;
- Инженер - Електроника.

Желаете да кандидатстват могат да изтеглят документи от сайта на „Арсенал“ АД www.arsenal-bg.com/kadri, да ги получат от **Офис № 1 „Пропуски“ на Централния портал на дружеството - Казанлък, бул. „Розова долина“ № 100**, или в **Офиса на „Арсенал“ АД в Стара Загора - бул. „Цар Симеон Велики“ № 118**.

Попълнените документи могат да бъдат изпратени на електронен адрес: kadri@arsenal-bg.com

или подадени в посочените офиси в Казанлък и Стара Загора.

Позициите, за които „Арсенал“ АД търси работници и специалисти, са публикувани на фирмения сайт: <https://www.arsenal-bg.com/jobs>

Тел. за контакти: 0882987799; 0882987754; 0431/57747;

e-mail: kadri@arsenal-bg.com

„АРСЕНАЛ“ АД - КАЗАНЛЪК

търси да назначи за нуждите на

Инструменталния завод работници по следните професии:

Телефон за контакти: **0885 079 187**

1. Шлайфист;
2. Стругар;
3. Фрезист;
4. Шлосер-инструменталчик;
5. Координатчик.

- Изисквания:
- Завършено средно образование;
- Умения за самостоятелна работа по професията.

**„АРСЕНАЛ“ АД Казанлък
Търси да назначи**

Висококвалифицирани инженери със следните специалности:

- ИНЖЕНЕР-КОНСТРУКТОРИ
- ЕЛЕКТРО ИНЖЕНЕРИ
- ИНЖЕНЕРИ АВТОМАТИЗАЦИЯ НА ПРОИЗВОДСТВОТО
- ИНЖЕНЕРИ ЕЛЕКТРОНИКА
- ИНЖЕНЕРИ МЕХАТРОНИКА И АВТОМАТИЗАЦИЯ
- ИНЖЕНЕРИ ТЕХНОЛОЗИ
- ТЕХНОЛОГ ПРОГРАМИСТИ
- СОФТУЕРНИ ИНЖЕНЕРИ
- ИНЖЕНЕРИ МЕТРОЛОГИЯ И ИЗМЕРВАТЕЛНА ТЕХНИКА
- ИНЖЕНЕР-МЕХАНИЦИ
- ИНЖЕНЕР-ХИМИЦИ
- ИНЖЕНЕР-МЕТАЛУРЗИ

„Арсенал“ АД предлага:

- Индивидуален план за развитие - изградете своята кариера и израствайте професионално във всеки отдел на компанията;
- Индивидуален път на обучение, определен от Вашия нужди;
- Персонално възнаграждение на трудов договор;
- Еднократен бонус „Нов служител“ на стойност до 8000 лева;
- Месечен целеви стимул за новопостъпил служител в размер на 500 лева;
- Месечна бонусна система, свързана с индивидуалното представяне до 40 % от определеното възнаграждение;
- Бонус за стаж в компанията;
- Празнични бонуси, всеки в размер на 200 лева;
- Ежемесечна сума за покриване на 100% разходи за наем на жилище;
- Ежемесечни ваучери за храна на стойност 200 лева;
- Субсидирано столово хранене;
- Безплатна почивка на море;
- Осигурен транспорт;
- Безплатен паркинг.

Желаете да кандидатстват за позициите могат да изтеглят документи от сайта на „Арсенал“ АД:

www.arsenal-bg.com/kadri, да ги получат от **Офис 1 „Пропуски“ на Централния портал на дружеството в гр. Казанлък от 07.00 до 17.00 часа** или от **Офиса в гр. Стара Загора, намиращ се бул. „Цар Симеон Велики“ № 118**.

Попълнените документи могат да бъдат подадени в гр. Казанлък, бул. „Розова долина“ № 100, Офис 4 - всеки работен ден, или в Офиса в Стара Загора - всеки работен ден от 9.00 до 18.00 часа, събота - от 10.00 до 14.00 часа.

Документите могат да се изпратят и на e-mail:

karieri@arsenal-bg.com

За повече информация: тел. 0885332535; от 08.00 до 16.00 часа, всеки делничен ден

**ФК „АРСЕНАЛ – 2000“
ПРИЕМА ДЕЦА И ЮНОШИ**

Клубът предлага прекрасни условия за тренировки, обновена спортна база, осигурена екипировка, чудесно поддържан фирмен стадион „Арсенал“.

**За информация и записвания:
0882474101, Станислав Пехливанов**

Желаете да кандидатстват за позициите могат да изтеглят документи от сайта на „Арсенал“ АД www.arsenal-bg.com/kadri или да ги получат от **Офис № 1 – Пропуски, на Централния портал, от 07.00 до 17.00 часа**.

Попълнените документи могат да бъдат изпратени на електронен адрес: kadri@arsenal-bg.com или подадени в **град Казанлък, бул. „Розова долина“ № 100, Офис № 4**.

Работно време на офиса: всеки делничен ден.

Тел. за контакти: **0431/57747**

ГРАДИМИР ЙОВЧЕВ: ПРОФЕСИЯ ПРИРОДОЛЮБИТЕЛ

Градимири Йовчев, гл. специалист „Охрана и контрол в Парк „Централен Балкан“, седналият долу вдясно, с планинчари на поход към вр. Мазалат

Той е Градимири Йовчев, Гради. Под името му само в една от уникалните му природолюбителиски фотопубликации във фейсбук скоро са отчетени 6000 лайка. Името му е познато в социалните мрежи от впечатляващите му, пълни с обич към природния свят, кадри. Той е снимал всичко в родния Балкан – от достопелието на кафявата мечка до пъргавата елегантност на дивата коза, от заснежени чукари на вр. „Ботев“ до нежния мъх на цъфтящата под него еделвайс. Неговият втори, даже първи, дом е планината, Централен Балкан. Знае всяка пътека, разгадава всяка следа от жива твар и зима, и лете, слуша и говори езика на природата и е твърдо убеден, че от животните няма защо да се плашим, че по-опасен е човекът. Балканът го увлича с тайнствата си още като дете, израсло на воля в казанлъшкото Голямо Дряново, където и сега живее. Загърбил е града от 30 години насам. В Казанлък идва само по работа и набързо. Изключение правят годините, докато растат децата му. Но и тогава не пропуска и ниг добро време, за да води и тях към върховете. Десетилетия наред изучава природата и планината и казва, че това знание не може да се вземе от никой учебник и ВУЗ. Затова изоставя следването по туризъм и тръгва по своите пътеки към Душата на планината. За него природата е всичко, а човекът трябва да е благодарен, че е дарен с възможността да ѝ се радва. Той изминава от 5 до 15 км на ден в наблюдения, грижа за животните, горите и поляните над Калофер, Тъжа и Скобелево. Това му е работата като главен специалист Контрол и охрана към парк „Централен Балкан“. Щастлив е, че работата му носи само удоволствие. Личен избор, който Градимири не заменя с нищо друго на света.

От мечка в Балкана Гради не се плаши. Поне 10 пъти в годината той се среща с мечка. И всеки път животното е поуплашено от човека, твърди планинарят. Бил е на двайсе-

и тактики. Йовчев го може. Изучил е всичките навици на мечката – нощното хрупане под джанките /на нощ до 30 кг! / и дневното ровене с муцуна под влажната шума в де-

Гради не се страхува от мечки, снимал ги е десетки пъти

тина метра от майка с 6-7-месечно мейче – тогава мечките са най-речниви, но всичко минало спокойно. Тези животни винаги бягат, освен, ако срещата не ги завари в теснина, от която не намират изход. Но, ако запазих спокойствие, и в този случай ще избягат. Дори да спиш в палатка не е опасно, казва Гради. Да снимаш мечка е трудно – зложелите фотокапани не дават добри кадри, необходими са дебнени, прикрития, тишина

ретата в търсене на дъждовни червеи – основната ѝ храна. Нейният деликатес са ларвите от големи бръмбари. Гради се чуди защо в българските народни приказки мечките „ядат деца“. Той смята, че е погрешно децата да бъдат плашени с изрза:

Ще те дам на Меца да те изяде!

Обратно – трябва, като в европейските страни, да се правят специални места за срещи с мечките, където те да

бъдат и снимани. Така природата става духовна храна за човека. В това отношение България изостава, убеден е Гради. Той дава пример и с волиерата за лешояди в Централен Балкан, в която постоянно живеят две птици. Донсят и други, за да свикнат с района, и, когато ги пуснат на свобода, да се връщат и се множат тук. Повечето от доведените обаче отиват към Врачанския балкан. Волиери има и край Сливен и Котел. Но, интересно, от нашата волиера летят само на запад... През лятото, на скала над Калофер, хищните птици, идващи от Врачанско, си правят колония, наброяваща 30 бели и черни лешояда. Те намират храна, освен от волиерата, и от фермите в Балкана. Разстоянието от 15 км до „Паниците“, например, с цел храна, те прелитат за пет минути! Не може без грижата на човека. Преди половин век

България трови всичките си лешояди

Сега се налагат специални грижи, благодарение на които у нас вече има попула-

Диви кози

ции, особено в Родопите. „За да създадем популация, са нужни към 10 години, – казва Йовчев. – Вече имаме към 150 гнезда с около 700 лешояда. Човекът отдавна е в дълг към природата и е дошло време да го връща. Природата има собствен разум, вярва Гради, и този разум подсказва на човека, че така повече не може. На 1 човек преди 1000 години в света се падат по 100 диви животни, а сега – на 100 души по едно. И нашият Балкан не е същият, като този на бащите и дедите ни. Зимите не са така снежни, това влияе на поведението на животните и те слизат по-надолу в горите, че и към селата.

И вълци няма!

Йовчев среща вълк един път на две години. Казва: „Вълкът не е глупав, той не реже като човека клоно, на който седи“. Гради е върл противник на днешния унищожител за природата човешки индустриален начин на живот. „Човекът гледа на природата само като източник на ресурси, които да добие, основната му цел е икономи-

ческият растеж, без да се държи сметка, че този природен ресурс е краен, той не е неиз-

ите също бягат от човека. Съзнания и при добра екипировка, опасност на практика

Елени през зимата, НП „Централен Балкан“

черпаем и не може да се експлоатира безогледно, защото Природата ще реагира“, казва природолюбителят. Според него, реакцията на природата и нейното неизбежно отмъщение вече идват на дневен ред. Но малцина осъзнават това.

И споделя наблюденията си: „Хората ходят неподготвени в планината – без добро облекло, без храна, без знания или тръгват късно“.

Вятърът е най-голямото зло!

Вятърът е най-опасното нещо в Балкана, предупреждава Йовчев. Точно вятърът убива преди година баща и син под връх „Ботев“. Градимири участвал в издирването им, помни, че в този ден вятърът бил до 11 м/сек. Той съветва при прогноза над 2 м/сек в ниското изобщо да не се тръгва нагоре, дори при температура от плюс 10 градуса! „През зимата най-късно към 13.00 ч. трябва да започне слизането от върховете“, казва планинарят и препоръчва на неподготвените туристи да ходят в планината след 15-и април до октомври.

Другото зло е мъглата. Тя обръква дори подготовените. Самият Гради ползва GPS и приложенията на Гугъл. Но картата и местността трябва да се познават. Той ги познава като петте си пръста. Сред природата е у дома си. Като в къщата с двора в Голямо Дряново, малък оазис с лично отгледани екологично чисти 120 плодни дръвчета, 12-13 вида. Менюто на Градимири включва 2 кг плодове дневно. Направил си е и две куполни екоселища край Ясеново и Скобелево, но няма много време за тях. В групата за селски живот във Фейсбук те имат хиляди харесвания. За жалост, много хора остават само фенове, които харесват, но нямат сили да практикуват природообразен начин на живот, разбрал е Йовчев, който е избрал да живее не просто като любител на естественото, а в синтез с природата. И да фотграфира – за онези, които нямат неговата смелост, но поне си мечтаят за това.

Скален орел

много е снимал сърни, както и диви кози по високото. Снима и зми. Според него, силно отровни влечуги у нас няма. „Дори ухапан, човекът не е толкова застрашен, освен ако не е дете или има някакви заболявания, – казва той. – Зми-

и синтез с природата. И да фотграфира – за онези, които нямат неговата смелост, но поне си мечтаят за това.

Диана Рамналиева

Снимки: Градимири Йовчев и личен архив

Димитрина Димова:

ЖИВЯХМЕ В БУРНИ ВРЕМЕНА, СЪЗДАДОХМЕ ПРИЯТЕЛСТВА...

Продължение от стр. 1

От първите синдикалисти, представляващи ядрото на организацията в

С Любомир Лалев, председател на КТ „Подкрепа“ в „Арсенал“, и Светлана Станчева, зам.-председател

размирното време на 90-те години, са останали само петима – ветераните, които пазят спомени за събитията тогава. Димитрина Димова е една от тях. „Бяха силни години, години на ентузиазъм, на емоции и действие“, казва днес тя – месец, след като взема трудното решение да се оттегли от активна синдикална дейност и да предаде щафетата на по-младите колеги.

В „Арсенал“ започва работа през 1981 година. Завършила е престижния Техникум по електротехника в Стара Загора и 3 години е работила по разпределение в Завода за запаметяващи устройства в града на липите. После се връща в Казанлък и постъпва в „Арсенал“. Тъкмо откриват цеха за автоматични роторни линии, дори си спомня руските специалисти, които монтират машините. Последователно работи в Склад 26, в Завод 3, в Завод 1. В момента е производствена контрола в 1/130, където

които постъпват, имат желание да се учат, допитват се, консултират се за всяко нещо. На тях искам да предам опита и знанията си. Старая се, освен да ги нау-

ча на отговорност към работата, да създавам ведра атмосфера и настроение, така че, колегите да се чувстват спокойни на работното си място“. За да постигне тази хармония, определено на Димитрина ѝ помага дългогодишният опит на синдикалист, „врял и кипял“ в най-бурните времена в зората на демокрацията – времена на почти ежедневни протести и на стачки, трудни времена поради липса на заплати и стоки по магазините, на изпитание на човешките взаимоотношения, но и на истински приятелства, останали за цял живот. „Никога няма да забравя големия ентузиазъм, с който бяхме заредени. Бяхме млади и въодушевени, хора на действието. Децата ни бяха малки, но ги водехме с нас навсякъде по митинги и шествия“, върви лентата на спомените ѝ от началото на 90-те. Участвала е във всички протести, била е на ж.п. гарата в Казанлък и на блокадата

проекторите. Нито преди, нито сега, когато настоявам за интервю с нея. Но се случило така, че по време на един от протестите в „Арсенал“, през 1992 година, когато заплатите закъснявали с месеци и хората били притиснати от липсата на средства, пристигнал италиански телевизионен екип. Да отрази събитията, да интервюира семейства с деца как се справят без доходи. Една работничка от Мъглиж се съгласила да застане пред камерите с децата си, но в уречения ден и час не дошла. Боян Белчев, тогава председател на КТ „Подкрепа“ в „Арсенал“, трябвало да спасява положението и по спешност потърсил алтернатива. По това време Димитрина и съпругът ѝ Димо били младо семейство с две малки деца, което понасяло цялата тежест на трудното време на прехода.

Със съпруга си Димо, също арсеналец

за да отбележат годишнина на синдикалната организация в завода, и от тържеството тя направо отишла в родилния дом, в очакване на щастливото събитие.

всяко обстоятелство и тогава ще изрази мнението си“.

„Арсенал“ е всичко за мен,

казва Димитрина Димова, която през 2024-а навършва своите 43 арсеналски лета. Съпругът ѝ Димо Димов също работи в „Арсенал“ – в момента той е в Завод 12. През тази година и двамата са решили да прекратят активната си трудова дейност в предприятието. От няколко години живеят в китното село Овощник. Тук те посрещат своята голяма фамилия – порасналите вече дъщеря и син, техните половинки и петимата си внуци – Даниел, Теодор, Павел, Емма и Сияна. Дъщерята Ваня се е установила със съпруга и децата си в Испания, а семейството на сина ѝ – д-р Стойчо Димов, ветеринарен лекар в Казанлък, живее в града на розите и трите му деца всеки петък са на гости на баба и дядо. Традицията повелява на този ден да се хапва риба, улувена от най-запаления рибар в къщата – дядо Димо. Дида нарича оттеглянето си в Овощник време за агрофитнес. Като се затопли, започва работата в градината. Обича да се занимава с отглеждане на зеленчуци, има много цветя... „Арсенал“ ѝ е липсва. Ще ѝ липсват колегите от синдикалата, с които толкова години е делила и трудности, и се е радвала на щурци

В младите години - с колегите от синдиката, възрастна е тогавашният председател Боян Белчев

„Стягай се като за пред телевизия!“

кратко ѝ казал Боян. Дида облякла малките – дъщеричката Ваня и сина Стойчо, с най-новите им дрешки, а те – белички, светлокоси, с румени бузки. Дида – млада, висока, стройна, си сложила къса пола, според модата тогава. Всички стегнати като за пред телевизия. Толкова добре изглеждали, че журналистът попитал те наистина ли нямат достатъчно средства. Предложили им помощ, която не била голяма, но пък с нея купили на децата каквото си изберат в онова оскъдно време и се почерпили с колегите от синдиката.

„Ние бяхме като едно семейство, - допълва Димитрина. - Помагахме си много, грижехме се един за друг, не оставяхме някой да е сам, когато има нужда. Създадохме си приятелства, изпитани във времето и останали за цял живот. И до днес е така. За съжаление, много от хората, с които тръгнахме, вече не са сред нас, но всички онези мигове, които сме преживели заедно, винаги ще бъдат важна част от живота ни“. С „Подкрепа“ тя свързва и поаявата на първородния си внук Даниел – преди 18 години на 13 юли се събрали,

За Димитрина колегите синдикалисти казват, че е балансирът във всяка ситуация. Била е 2 години член на Регионалния синдикален съюз на КТ „Подкрепа“ в Казанлък, над 20 години е в Изпълнителния съвет на Фирмената синдикална организация на „Подкрепа“ в „Арсенал“, дългогодишен председател на синдикалната структура в Завод 1. „Въпреки големите отговорности в пряката си професионална работа и като синдикалист, никога не е вземала решение под влия-

Внуците

ние на емоцията, - категорична е Светлана Станчева, заместник-председател на фирмената организация на КТ „Подкрепа“. - Ще изслуша всяка страна, ще отчете

купони, пълни с веселие, със закачки, с кръшни хора и приятелства завинаги.

Юлия Младенова

Дида е участвала във всички протести на КТ „Подкрепа“ в зората на демокрацията

работи 22 години – повече от половината на арсеналския си трудов стаж.

„Много съм строга в работата,

защото искам всичко да става по най-добрия начин, - признава с усмивка Димитрина Димова. - Въпреки това, всички в цеха мен търсят. Младите хора,

на ж.п. линията в Тулово по време на голямата стачка през ноември 1992-ра, когато имаше сблъсъци между протестиращите арсеналци и полицията.

От събитията преди повече от 30 години се сеща и за една ситуация, която днес смята за комична. Димитрина, или както я познават арсеналци – Дида, никога не е обичала светлините на

БОРИС ХРИСТОВ

Бас №1 в света

Борис Христов /1914-1993/ е български оперен певец, един от най-великите изпълнители на XX век. Триумфирал е на сцените на Ла Скала, Ковънт Гардън, Метрополитън и др. Пял е в оперите „Борис Годунов“, „Княз Игор“, „Фауст“, „Дон Кихот“, „Вълшебната флейта“, „Набуко“, „Аида“ и много други. Народен артист на България. Носител е на ордените „Народна република България“ I степен и „13 века България“; на наградата „Златна лира“; на орден Командор на Италианската република и на Ордена на кавалерите на Светите апостоли Петър и Павел, Бразилия, и на многобройни музикални награди на различни държави.

Певецът дарява на страната ни дома си в Рим, в който е създадена Българска Академия за изкуство, и къщата си в София, която днес е Музикален център „Борис Христов“.

В чест на великия българин в София и в Пазарджик са издигнати паметници. В Пловдив е открита Възпоменателна алея, от 2021 г. в града се връчва награда „Борис Христов“. 100-годишнината от рождението на знаменития бас е включена в календара на ЮНЕСКО за 2014 г.

През 2024 г. се навършват 110 години от рождението на Борис Христов.

Семейството. Борис Кирилов Христов е роден на 18 май 1914 г. в Пловдив в семейството на Рай-

надлежат на света!“. Връщайки се в Италия, Христов вземал уроци във Виена и Залц-

на и Кирил Совичанови-Христови, впоследствие преместили се в София. Родът им е от Битоля, Македония. Певческата си дарба Борис, брат му Николай и сестра му Олга наследили от баща си, който бил учител, деец на ВМРО, редактор. Изпълнявал и събирал народни песни, 300 от които проф. Николай Кауфман е записал за БНР и БАН.

Правото и музиката. След гимназията Борис завършва право в Софийския университет – през 1938 г. След казармата бил назначен за съдия в Пазарджик. Така гласовито пледирал и обявявал присъди, че залата буквално онемявала. Като студент пее в мъжкия хор „Гусла“, на който станал солист. Пял и в хора на храм „Св. Александър Невски“, чийто диригент Добри Христов предрекъл: „Велико бъдеще предстои на това момче!“.

Царската благословия. През 1942 г. Борис Христов участвал в Божоявленското богослужение, на което присъствал и цар Борис III. Било много студено и поканили хористите в двореца. Хорът изпял няколко песни, сред които за хан Крум Страшни, на който солист бил Христов. Възхитен от гласа му, Негово Величество го попитал кога ще го чуят и в операта. Певецът му обяснил, че работи като съдия. „Съдия има достатъчно, а добрите певци са рядкост“, казал царят и му предложил стипендия, за да учи в Италия. Така, с едногодишна стипендия от 4000 лв. месечно, с една гусла и писмо до Бенямино Джили, младежът се качил на влака...

В Италия. Обучавал се основно при Рикардо Страчари. Заради бомбардировките в Рим, на два пъти се връщал в България. Страчари го издирвал чрез посолството: „Намерете го и го доведете с полиция! Неговите заложби при-

бург. Тъй като отказал да се включи в българския военен корпус в Австрия, бил арестуван и изпратен в трудов лагер, от който го спасили френски войници. След като го чул как пее, командирът му осигурил военен джип до границата. В края на 1945 г., без никакви средства, отново бил в Рим. Маестро Страчари му преподавал безвъзмездно, хазяинът не му искал пари, а църквата му отпуснала карта за безплатна супа.

Карьерата. Дебютът му бил през 1946 г. в „Бохеми“ на Пуччини. Бисирян, той три пъти изпълнил арията си. През 1947-48 г. в репертоара му влизали над 10 значими роли. В Ла Скала за първи път пял в „Реквием“ на Брамс. През 1949 г. за пръв път пял в Кралската опера „Ковънт Гардън“ в Лондон като Борис Годунов. Последвали много участия в европейски държави. Навсякъде публиката била очарована от красотата му глас. „За да бъде гласът буден, жив, мек и послушен, има един-единствен начин: всекидневни вокализи“, обяснявал безпределно възиска-

телният певец. Той впечатлявал с изразните си възможности, с точността и превъзходния си интелект.

Блестящите световни успехи. Филип II, Борис Годунов, Мефистофел, Иван Сусанин, Дон Кихот, Агамемнон са сред най-представителните му превъплъщения.

Над 400 пъти влизал в ролята на Филип II и над 300 – на Борис Годунов, смятан е за най-добрия изпълнител на тази роля. Освеен в опери на Верди, пял и в опери на Вагнер, Белини, Гуно, Глук, Хайдн, Хендел, Доницети... Бил и превъзходен концертен изпълнител, предимно на руски песни – на Глинка, Рахманинов, Чайковски... Събрал 63 песни на Мусоргски и ги издал в 4 грамофонни плочи. Отлично познавал и немската камерна песен – Брамс, Шуберт, Шуман. А нивото на църковните му песнопения е ненадминато до днес. Навсякъде го посрещали възторжено. Музикалната критика му дава титлите Цар на басите и Бас № 1. В САЩ пресата пишела, че е „завършено величие“ и „най-великият бас на нашето време“. В „Ковънт Гардън“, където през 1958 г. по негово настояване „Борис Годунов“ за първи път била изпълнена в оригинал – на руски език, кралица Елизабет II лично изразила възхищението си. През 1964 г. певецът получил мъжечен кръвоизлив, претърпял тежка операция. После отново превзел световните сцени – овалците били френетични, публиката оставала бездиханна от интерпретаторското му майсторство и личния му магнетизъм.

В България. След 1944 г. в отношенията на Борис Христов с новата власт имало напрежение. Отказали му да вземе брат си за операция в Италия, не му дали входна виза за погребението на баща му, с майка си се видял след 20-годишна раздяла, не го канели да пее на българска сцена. На всичко това великият бас, безмерно обичаш родината си, отвърщал с мъчание и прошка. През 70-те години всичко се променило – благо-

дарение на Людмила Живкова и Георги Йорданов, председател на Комитета за култура. При първото си завръщане в България през 1963 г. бил посрещнат на летището от стотици почитатели. През 1976 г. и 1978 г. той осъществил големата си мечта – в храм-паметника „Св. Александър Невски“ направил записи на български и руски песнопения, издадени от „Балкантон“. Когато влизал в храма за репетиции, намирал до нотите си по една червена роза... Прочуто пение „На многая лета“ било издадено на плоча и всеки можел да се наслаждава на величествените му глас. След 1989 г. записът се пуска на Нова година по БНТ.

Борис Христов бил удостоен с много български отличия, станал и Почетен гражданин на София.

За България. По света той винаги се представял като българин. В Сан Франциско не излязъл на

сцената, докато не сменили афиша, на който пишело, че е югославянин. Шарл дьо Гол няколко пъти му предлагал да стане френски гражданин, но той отвърщал: „Аз съм учил в Италия, но преди всичко съм българин!“. През 1968 г. отказал поканата на млад композитор от Скопие за главната роля в операта му „Цар Самуил – цар Македонски“. „Цар Самуил е бил и ще остане в световната история цар Болгарский“, отговорил певецът. Въпреки че настройвали

С Пенка Касабова, 1940

българските певци срещу него, той ги подпомагал всячески: Николай Гяуров и Димитър Узунов били негови партньори в „Борис Годунов“ в Ла Скала, хорът на Софийската опера участвал в записите на тази творба в Париж и в Неапол. Бил в отлични отношения с Елена Николай, Никола Гюзелев, Анна Томова-Синтова, Гена Димитрова, Тодор Мазаров, Райна Кабаиванска.

През 1976 г. Борис Христов дарил на България къщата си в Рим. След основен ремонт с български средства, в нея била създадена

С Франка де Рензис, 1960

Българска академия, в която той обучавал наши млади изпълнители. След като през 1988 г. получил втори инсулт, Академията била оглавена от Пламен Карталов. От 2006 г. тя е част от Българския културен институт в Рим. Певецът дарил и къщата си в София – за да се усъвършенстват в нея млади даровити оперни певци. Днес това е Музикалният център „Борис Христов“, развиващ много богата дейност. На 18

май, рожденият ден на певеца, вхождат в него е не с билети, а с живо цветче за градината на Борис Христов.

Неизживяната любов. До края на дните си Борис Христов обичал Пенка Касабова, сестрата на Гео Милев – първата българка с висше образование по предучилищна педагогика, получено в Чикаго. В книгата си бил и ще остане в световната история любяният певец и подарил годежен пръстен. Любовта им била страстна, но Пенка се плашела от нея – била с 13 години по-голяма. Когато изпращала Борис за Италия, му подаряла златно кръстче: „Да ти напомня за моята вяра в два твоя успех“. Той не го свалил през целия си живот. Пишели си всеки ден, кореспонденцията им надхвърля 500 машинописни страници! Но Касабова постепенно разредила писмата, искала да различити пътя му към нов личен живот... Видели се в България след 20 години. Той й казал: „Ти имаш специално място в сърцето ми – там никога никога не може да влезе!“.

Пенка не се омъжила, надживяла любимия си с осем години. До сетния си дъх всяка седмица пращала на гроба му по една червена роза...

Съпругата. Италианката – баронеса Франка де Рензис, изискана дама с изтънчен музикален вкус, е жената, която 44 години е съпруга и помощник на знаменития бас. През 1956 г., бременна, тя придружила мъжа си в Буенос Айрес. Там се наложила спешна операция и загубила бебето. Повече не могли да имат деца.

Почти 10 години двамата живели в тосканското градче Буждано. Местен почитател на Христов разказва, че певецът бил прекрасен човек и приятел, невероятно земен и достъпен, а госпожа Франка стриктно следяла режима му на хранене и почивка.

Христов владел руски, италиански, немски, английски и френски – държал да пее пар-

тите си в оригинал. Четял много, имал огромна библиотека. Колекционирал сценични костюми, част от тях днес са в Британския музей. Костюмът му за Борис Годунов тежал 42 кг, певецът и съпругата му сами пришивали камъните за украсата. Много ценна била и колекцията му от картини. Маестро то изнесъл благотворителен концерт и с парите купили роля за Буждано. Днес там се провежда музикален конкурс на името на България.

Краят. Борис Христов умира на 79 години в Рим на 28 юни 1993 г. На първите си страници вестниците пишат, че си е отишъл един от най-великите певци за всички времена. Тялото му е пренесено за поклонение в храм „Св. Александър Невски“. Легендарният бас е изпратен от хиляди почитатели. Гробът му, по негово желание, е в Централните софийски гробища, където почиват и родителите му.

Мария Рашкова

Издателски съвет: Николай Ибушев, Владимир Чучумишев, Янко Запрянов, Добрин Драгнев, Петя Папазова, Иван Иванов.

Редакция: Юлия Младенова - гл. редактор, Диана Нейчева, Мария Рашкова, Димитър Бахчеванов, Невена Атанасова, Искра Буюклиева, Венко Юнаков. Със съдействието на КНСБ и КТ „Подкрепа“ в „Арсенал“ АД.

За връзка с редакторите на „Трибуна Арсенал“: e-mail: tribuna.arsenal@gmail.com; Юлия Младенова: 0882 98 70 14, e-mail: julia_mladenova@abv.bg, Диана Рамналиева, e-mail: di_ramnalieva@abv.bg; Мария Рашкова: 0882 98 70 12, mvrashkova@abv.bg; Димитър Бахчеванов: 0888 21 01 00